

Bài 2

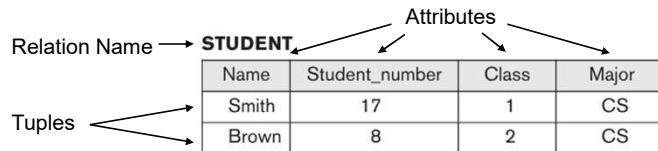
Mô hình dữ liệu quan hệ

Nội dung trình bày

- Các khái niệm của mô hình
- Các đặc trưng của quan hệ
- Lược đồ và trạng thái quan hệ
- CSDL quan hệ
- Ràng buộc toàn vẹn
- Các thao tác của mô hình

Các khái niệm - Quan hệ

Figure 2.1
The attributes and
tuples of a relation
STUDENT

- **Quan hệ (relation)** như một **bảng (table)** gồm tập hợp các **bộ dữ liệu (tuple)** là các **hàng (row)**.
- Mỗi bộ chứa các giá trị thể hiện dữ liệu về một đối tượng hoặc một mối quan hệ trong thế giới thực.
- **Thuộc tính (attribute)** của quan hệ là tên cột, cho biết ý nghĩa giá trị trong cột. Các giá trị trong cột có kiểu giống nhau.
- Mỗi bộ có một (hoặc nhiều) giá trị xác định sự duy nhất của bộ đó trong quan hệ, là **khóa** của quan hệ.

3

Các khái niệm - Miền giá trị

- **Miền giá trị** của một thuộc tính là tập hợp các giá trị trong cột tương ứng với thuộc tính đó.
  - Có thể được xác định bởi *tên*, *kiểu*, *mô tả* và *định dạng*.
- Ví dụ: miền giá trị cho thuộc tính Class của quan hệ STUDENT có
  - Tên là *Class_Number*
  - Kiểu là *integer*
  - Mô tả là *các số nguyên trong khoảng từ 1 đến 4*.
- Cách phổ biến để xác định một miền giá trị là chỉ định một kiểu cho các giá trị.

4

Các đặc trưng của quan hệ

- Các bộ dữ liệu trong quan hệ không có tính thứ tự.
- Các giá trị trong một bộ dữ liệu có tính thứ tự.
Trong quan hệ STUDENT
<“Smith”, 17, 1, “CS”>
khác với
<“Smith”, 1, 17, “CS”>
- Mỗi giá trị trong một bộ là một giá trị nguyên tử hoặc là một giá trị NULL.
- Quan hệ không có các bộ giống nhau.

5

Lược đồ quan hệ

- **Lược đồ (schema)** là biểu diễn hình thức cấu trúc của một quan hệ theo dạng $R(A_1, A_2, \dots, A_n)$ hoặc $R(A_1:D_1, A_2:D_2, \dots, A_n:D_n)$
  - R là tên của quan hệ.
  - $A_1, A_2, \dots, A_n$ là tên các thuộc tính.
  - D_i hoặc $\text{dom}(A_i)$ là miền giá trị của A_i .
- Ví dụ: STUDENT(Name, Student_number, Class, Major) là lược đồ của quan hệ STUDENT.
- **Bậc của lược đồ** là số thuộc tính của quan hệ.

6

Trạng thái quan hệ

- **Trạng thái quan hệ** của lược đồ $R(A_1, A_2, \dots, A_n)$ tại một thời điểm nhất định là tập hợp các bộ dữ liệu của quan hệ R , kí hiệu là:
    - $r(R)$, hoặc
    - $r(R) = \{t_1, t_2, \dots, t_m\}$, với t_i là một bộ dữ liệu.
  - Kí hiệu bộ dữ liệu $t = \langle v_1, v_2, \dots, v_n \rangle$ là danh sách **có thứ tự** gồm n giá trị v_i ($1 \leq i \leq n$) mà
    - $v_i \in \text{dom}(A_i)$ hoặc
    - $v_i = \text{NULL}$.
  - Kí hiệu $t[A_i]$ hoặc $t.A_i$ là giá trị ứng với thuộc tính A_i của bộ t .
-

7

CSDL quan hệ

- **Lược đồ csdl quan hệ** là biểu diễn hình thức cấu trúc của một csdl quan hệ bao gồm
    - Tập hợp các lược đồ $\{R_1, R_2, \dots, R_m\}$ và
    - Tập hợp các ràng buộc toàn vẹn của csdl đó.
  - **Trạng thái csdl quan hệ** của một csdl gồm $\{R_1, R_2, \dots, R_m\}$ là tập hợp các trạng thái $\{r_1, r_2, \dots, r_m\}$ với r_i là một trạng thái hợp lệ của R_i .
  - **Cơ sở dữ liệu quan hệ** bao gồm lược đồ và trạng thái của nó.
-

8

Sơ đồ lược đồ csdl quan hệ

EMPLOYEE

Fname	Minit	Lname	<u>Ssn</u>	Bdate	Address	Sex	Salary	Super_ssn	Dno

DEPARTMENT

Dname	<u>Dnumber</u>	Mgr_ssn	Mgr_start_date

DEPT_LOCATIONS

<u>Dnumber</u>	<u>Dlocation</u>

PROJECT

Pname	<u>Pnumber</u>	Plocation	Dnum

WORKS_ON

<u>Essn</u>	<u>Pno</u>	Hours

DEPENDENT

<u>Essn</u>	<u>Dependent_name</u>	Sex	Bdate	Relationship

Figure 2.2
Schema diagram for the
COMPANY relational
database schema

Ràng buộc dữ liệu

- **Ràng buộc dữ liệu** là những quy tắc mà mọi dữ liệu phải tuân theo để đảm bảo tính nhất quán và chính xác của chúng.
- Ràng buộc ngầm - ràng buộc dựa trên đặc trưng của mô hình dữ liệu.
  - Ví dụ: thuộc tính chỉ chứa giá trị nguyên tử; không có các bộ giống nhau.
- Ràng buộc rõ ràng - ràng buộc có thể được thể hiện trong các lược đồ của mô hình dữ liệu.
- Ràng buộc ngữ nghĩa - ràng buộc dựa trên quy tắc nghiệp vụ, được thực thi bởi các ứng dụng hoặc theo một cách khác.
  - Ví dụ: một nhân viên không tham gia quá 3 dự án.

Ràng buộc toàn vẹn

- **Ràng buộc toàn vẹn quan hệ** là những điều kiện phải thỏa trên mọi trạng thái quan hệ hợp lệ.
- Chúng có thể được thể hiện trong các lược đồ quan hệ gồm:
  - Ràng buộc miền giá trị.
  - Ràng buộc khóa.
  - Ràng buộc toàn vẹn thực thể.
  - Ràng buộc toàn vẹn tham chiếu.

11

Ràng buộc về giá trị của thuộc tính

- **Ràng buộc miền giá trị** xác định rằng trong mỗi bộ, giá trị ứng với thuộc tính phải thuộc miền giá trị của thuộc tính đó.
  - Ví dụ: STUDENT(Name:string(30),
Student_number:integer,
Class:Class_Number,
Major:string(2))
Class_Number: số nguyên từ 1 đến 4
    - Giá trị ứng với Name phải là một chuỗi tối đa 30 ký tự.
    - Giá trị ứng với Class phải là 1, 2, 3, hoặc 4.
- **Ràng buộc giá trị NULL** xác định giá trị NULL có được phép áp dụng cho một thuộc tính hay không.

12

Ràng buộc khóa (1)

- **Siêu khóa** của quan hệ R là một tập thuộc tính SK của R với các điều kiện sau:
  - Trong một trạng thái hợp lệ, không tồn tại hai bộ dữ liệu có cùng tổ hợp giá trị ứng với tập SK.
  - Điều kiện trên đúng với mọi trạng thái hợp lệ của R.
- **Khóa** của quan hệ R là một siêu khóa nhỏ nhất, nghĩa là nếu bỏ đi thuộc tính nào đó trong siêu khóa này thì tập các thuộc tính còn lại không còn là siêu khóa.
- Một quan hệ có thể có nhiều khóa - các **khóa ứng viên**. Một trong số đó được chọn làm **khóa chính**.

13

Ràng buộc khóa (2)

Figure 2.3
The CAR relation, with two candidate keys: License_number and Engine_serial_number. License_number chosen as primary key and are **underlined**.

CAR					
<u>License_number</u>	<u>Engine_serial_number</u>	Make	Model	Year	
Texas ABC-739	A69352	Ford	Mustang	02	
Florida TVP-347	B43696	Oldsmobile	Cutlass	05	
New York MPO-22	X83554	Oldsmobile	Delta	01	
California 432-TFY	C43742	Mercedes	190-D	99	
California RSK-629	Y82935	Toyota	Camry	04	
Texas RSK-629	U028365	Jaguar	XJS	04	

- **Nhận xét**
  - Tất cả các thuộc tính của quan hệ là siêu khóa.
  - Giá trị của khóa dùng để nhận diện tính duy nhất của mỗi bộ.
  - Khóa là một tính chất của lược đồ, không phụ thuộc vào trạng thái.

14

Ràng buộc toàn vẹn thực thể

- **Ràng buộc toàn vẹn thực thể** xác định giá trị của (các thuộc tính) khóa chính không thể là NULL.

EMPLOYEE

Fname	Minit	Lname	Ssn	Bdate	Address	Sex	Salary	Super_ssn
John	B	Smith	123456789	1965-01-09	731 Fondren, Houston, TX	M	30000	333445555
Franklin	T	Wong	333445555	1955-12-08	638 Voss, Houston, TX	M	40000	888665555
Alicia	J	Zelaya	999887777	1968-01-19	3321 Castle, Spring, TX	F	25000	987654321
Jennifer	S	Wallace	987654321	1941-06-20	291 Berry, Bellaire, TX	F	43000	888665555
Ramesh	K	Narayan	666884444	1962-09-15	975 Fire Oak, Humble, TX	M	38000	333445555
Joyce	A	English	453453453	1972-07-31	5631 Rice, Houston, TX	F	25000	333445555
Ahmad	V	Jabbar	987987987	1969-03-29	980 Dallas, Houston, TX	M	25000	987654321
James	E	Borg	888665555	1937-11-10	450 Stone, Houston, TX	M	55000	NULL

15

Ràng buộc toàn vẹn tham chiếu (1)

- **Ràng buộc toàn vẹn tham chiếu** xác định một bộ trong quan hệ R_1 tham chiếu đến quan hệ R_2 buộc phải tham chiếu đến một bộ hiện có trong R_2 .

DEPARTMENT

Dname	Dnumber	Mgr_ssn	Mgr_start_date
Research	5	333445555	1988-05-22
Administration	4	987654321	1995-01-01
Headquarters	1	888665555	1981-06-19

PROJECT

Pname	Pnumber	Plocation	Dnum
ProductX	1	Bellaire	5
ProductY	2	Sugarland	5
ProductZ	3	Houston	5
Computerization	10	Stafford	4
Reorganization	20	Houston	1
Newbenefits	30	Stafford	4

Figure 2.3

The PROJECT relation is a referencing relation.
The DEPARTMENT relation is a referenced relation.

16

Ràng buộc toàn vẹn tham chiếu (2)

- **Khóa ngoại** là mô tả hình thức của ràng buộc toàn vẹn tham chiếu giữa hai quan hệ. Tập các thuộc tính FK của R_1 gọi là khóa ngoại của R_1 tham chiếu đến R_2 nếu thỏa mãn các điều kiện sau:
  - Các thuộc tính trong FK có cùng miền giá trị với các thuộc tính tương ứng trong khóa chính PK của R_2 .
  - Với mỗi bộ $t_1 \in r_1(R_1)$, tồn tại một bộ $t_2 \in r_2(R_2)$ sao cho $t_1[FK]$ khớp với $t_2[PK]$ hoặc $t_1[FK]$ là các giá trị NULL.

DEPARTMENT

Dname	<u>Dnumber</u>	Mgr_ssn	Mgr_start_date

PROJECT

Pname	<u>Pnumber</u>	Plocation	Dnum

Figure 2.4
The referential integrity constraint displayed on the schema diagram.

17

Ràng buộc toàn vẹn tham chiếu (3)

EMPLOYEE

Fname	Minit	Lname	<u>Ssn</u>	Bdate	Address	Sex	Salary	Super_ssn	Dno

DEPARTMENT

Dname	<u>Dnumber</u>	Mgr_ssn	Mgr_start_date

DEPT_LOCATIONS

<u>Dnumber</u>	<u>Dlocation</u>

PROJECT

Pname	<u>Pnumber</u>	Plocation	Dnum

WORKS_ON

<u>Essn</u>	<u>Pno</u>	Hours

DEPENDENT

<u>Essn</u>	<u>Dependent_name</u>	Sex	Bdate	Relationship

Figure 2.5

A schema diagram includes all referential integrity constraints.

18

Các thao tác của mô hình quan hệ

- Thao tác truy xuất dữ liệu.
- Các thao tác cập nhật dữ liệu:
  - Thêm mới (insert) để thêm bộ mới vào một quan hệ.
  - Xóa (delete) để xóa bộ trong một quan hệ.
  - Sửa đổi (update) để thay đổi giá trị của bộ trong một quan hệ.
- Các thao tác cập nhật có thể gây vi phạm ràng buộc toàn vẹn.
  - Thêm mới có thể vi phạm ràng buộc miền giá trị, khóa, toàn vẹn thực thể, toàn vẹn tham chiếu.
  - Xóa có thể vi phạm ràng buộc toàn vẹn tham chiếu.
  - Sửa đổi có thể vi phạm ràng buộc miền giá trị, toàn vẹn tham chiếu.